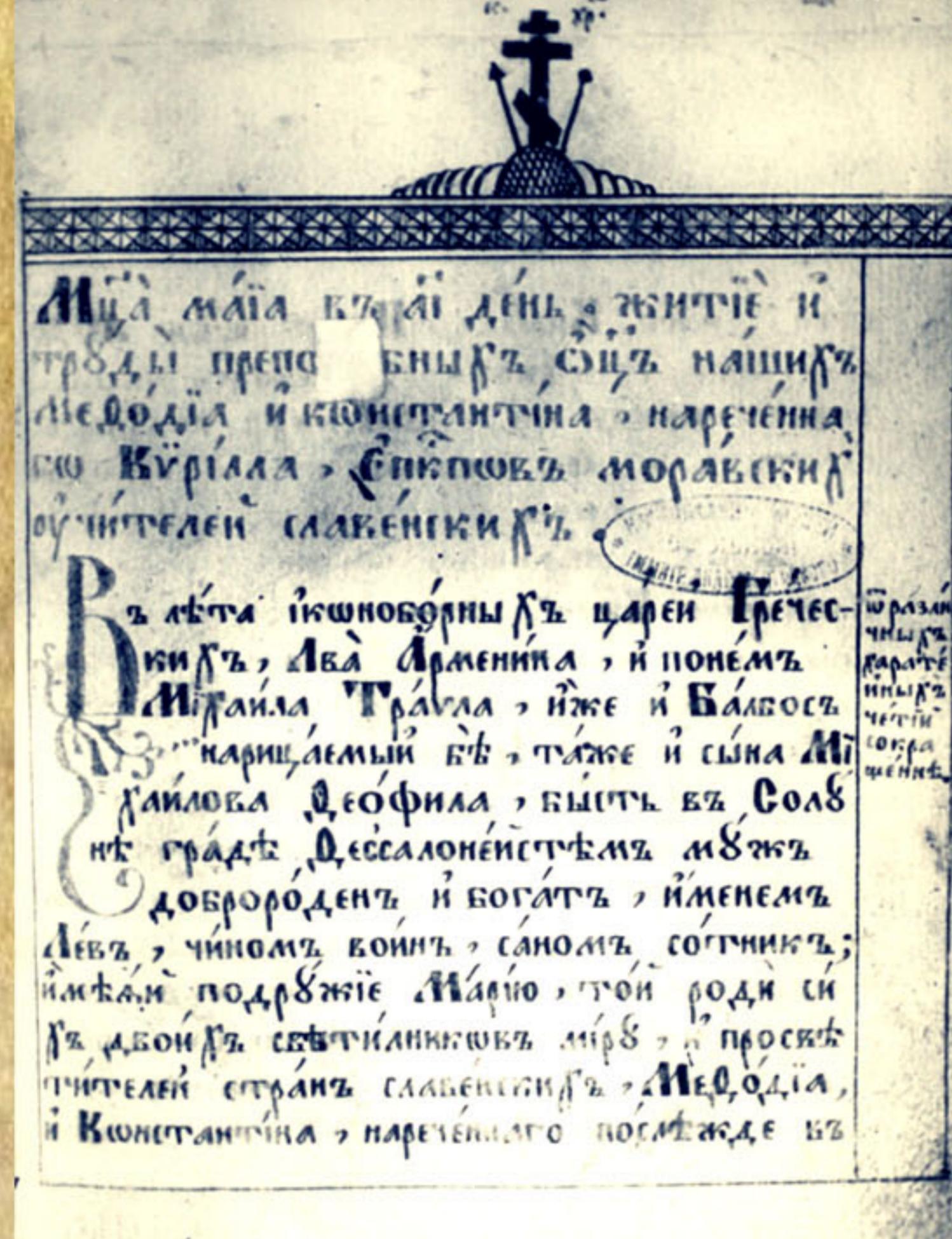

**24 май - Ден на
светите братя
Кирил и
Методий, на
българската
азбука, просвета
и култура и на
славянската
книжовност**

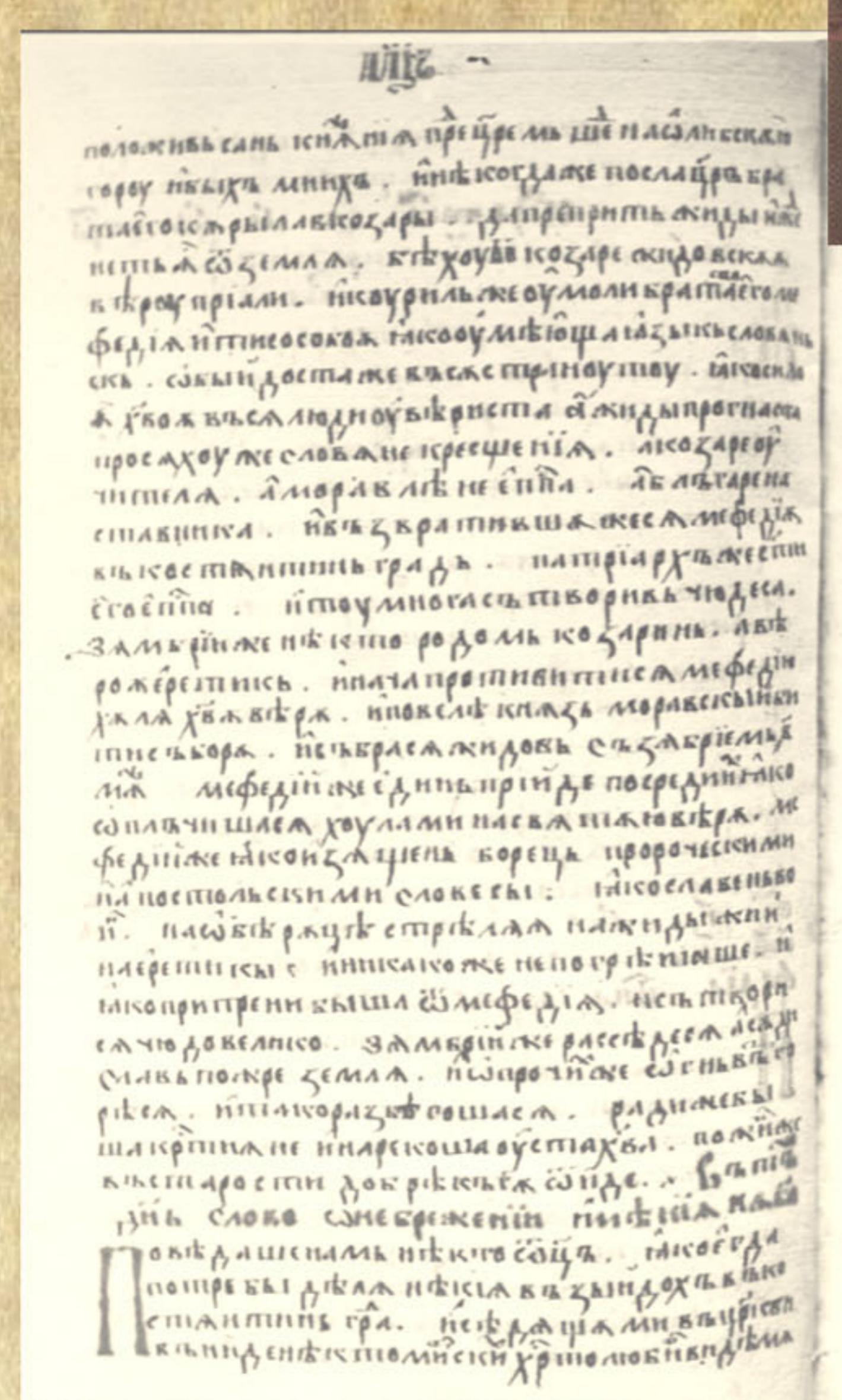

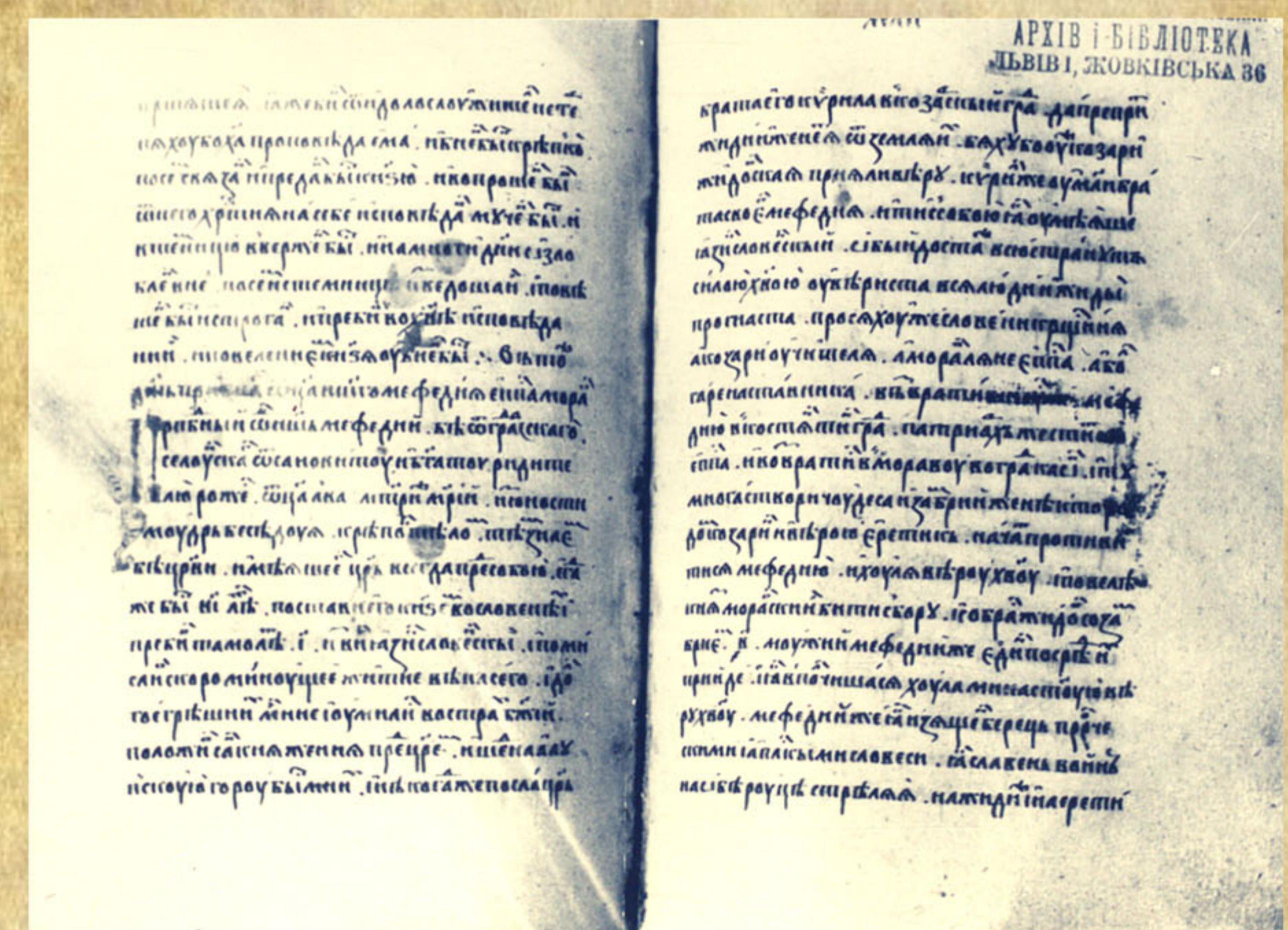
св. Методий Славяно-български

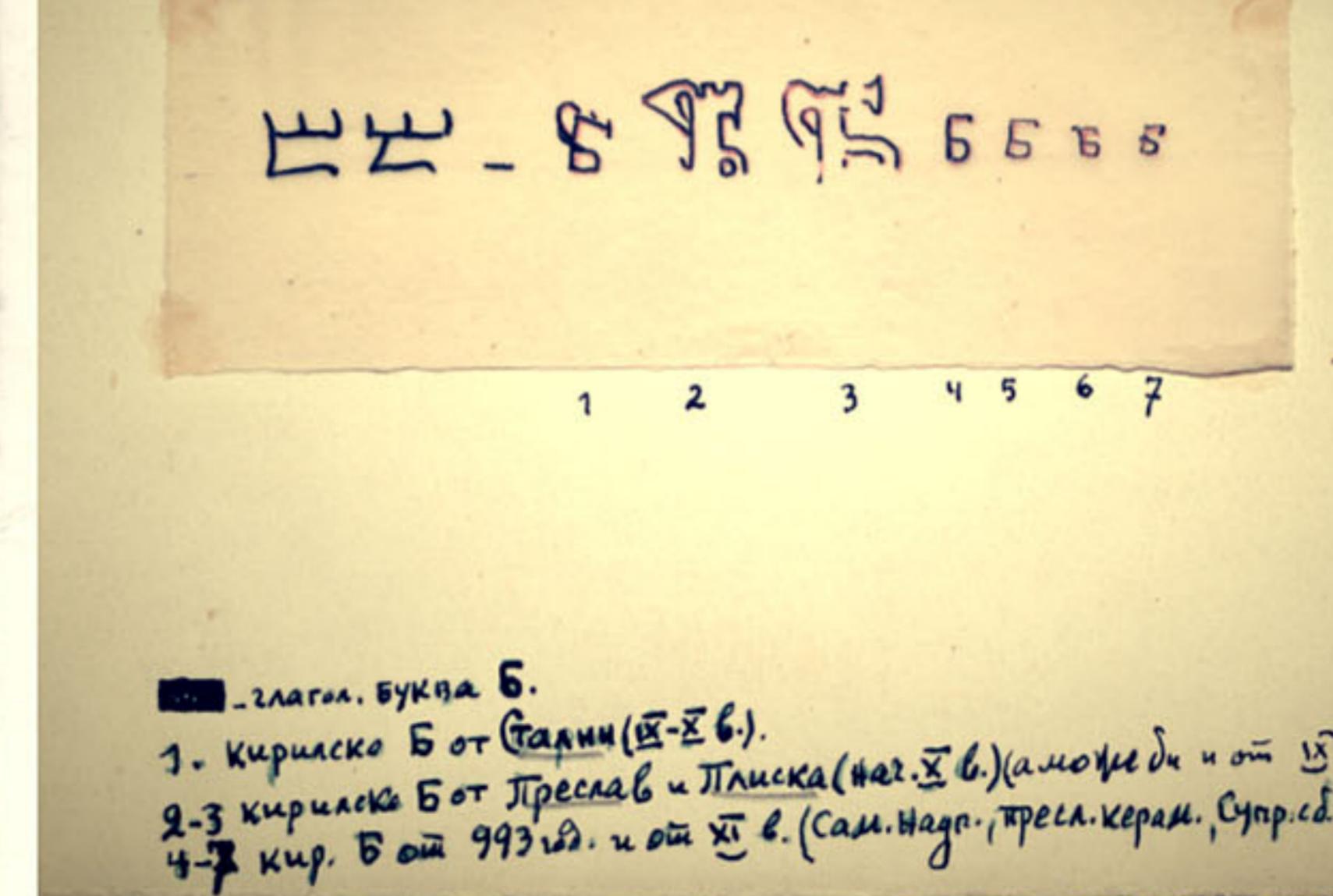
Начало на Проложно житие на св. Методий и св. Кирил Центральний Василіянський архів бібліотека Львів в Україна - Сборник XVIII в.

Факсимиле от Проложно житие на св. Методий, Центральний Василіянський архів бібліотека Львів в Україна - Пролог, XVI в.

Факсимиле от Проложно житие на св. Методий в Центральний Василіянський архів бібліотека Львів в Україна - № 15

Кирилски букви от Преслав и Плиска

- 5 -

Буквата Б / се среща само в думата **ЧЕДА** (УАДА).
Буквата Б /, също като днешната, само че по-ниска и незадължителна реда срещаме в думите **СЪВЪШТАВДШЕН** - [СЪВЪШТАВЪШЕН][СА] и **ВЪШТ**[ЕМД] = **ВЪШТЕМ**, също у Гонев, п. съч. табл. III.

Буквата Б / се среща в графитите в мраморната **У** при орнаментарна колона на Кръглата църква /в обр. 2/ ^{Изображение на източната} при думите **[КРГЛ]** и **[КРГЛ]**, споменати по-горе при буквата **Д/**.

Буквата Б / се среща в думата **[Б]ИЗНДТВОР[Е]**.
В обр. 1. Обиче тук е зло запазена.

Буквата Б / се среща, доста добре запазена, в думата **[КРГЛ]**, също в кирилски надпис /у Гонев/, п. съч. табл. XI, обр. 62/. Липсва връзката между двете части на буквата.

Буквите на големата носовка случајно не се средят в събраниите от мен надписи.

Разгледаните до тук букви представят първия етап в развитието на старобългарската буква, но тя продължава да се развива и по-нататък. От времето на Симоновата сълът /времето посочван приближително/ славянската буква в т.н. кирилица се явява в по-друг вид: тя се явява съкратена, без обаче да съксват връзките си със старата своя глаголическа графика. За времето от към 927 до 960 година съдестели за развитието на славянската буква се явяват редица ценни надписи, а именно: Добруджанският надпис от 943 г., Противоготомийският надпис от времето на цар Петър /927-960 г./,

¹Еж също Гонев, пос. съч., табл. III, обр. 47

Част от труда на акад. Иван Гошев - „
Развитие на негърцките Кирило и
Методиевски буквенни знаци в т. н.
„кирилица“

св. Климент Охридски

Свети Климент Охридски е основател на Охридската книжовна школа. Той е ученик на св Кирил и св. Методий и заедно с другите двама тяхни ученици - Наум и Ангеларий участва в Моравската мисия (863-866). На следващата година пристига в Рим

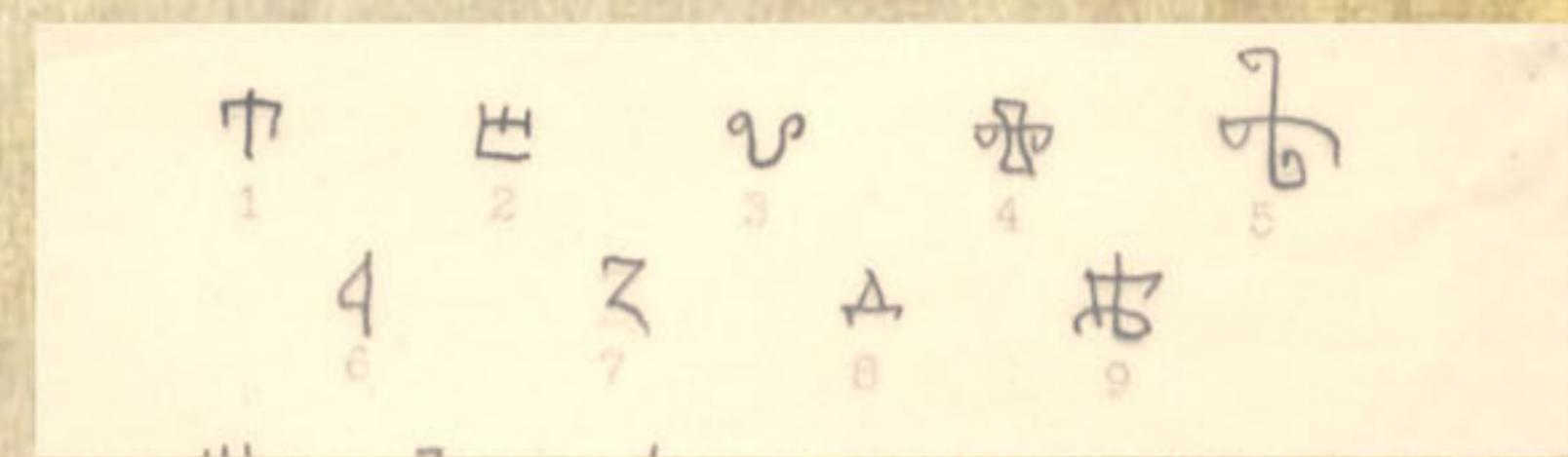
със светите братя (867), а една година след това е ръкоположен за свещеник от римския папа Адринан II. Св. Климент е автор на похвални слова, църковни химни, жития и преводи на богослужебни текстове.

Ликъ върху сребърна обкова на Охридско Патриаршеско Евангелие от XIV векъ.

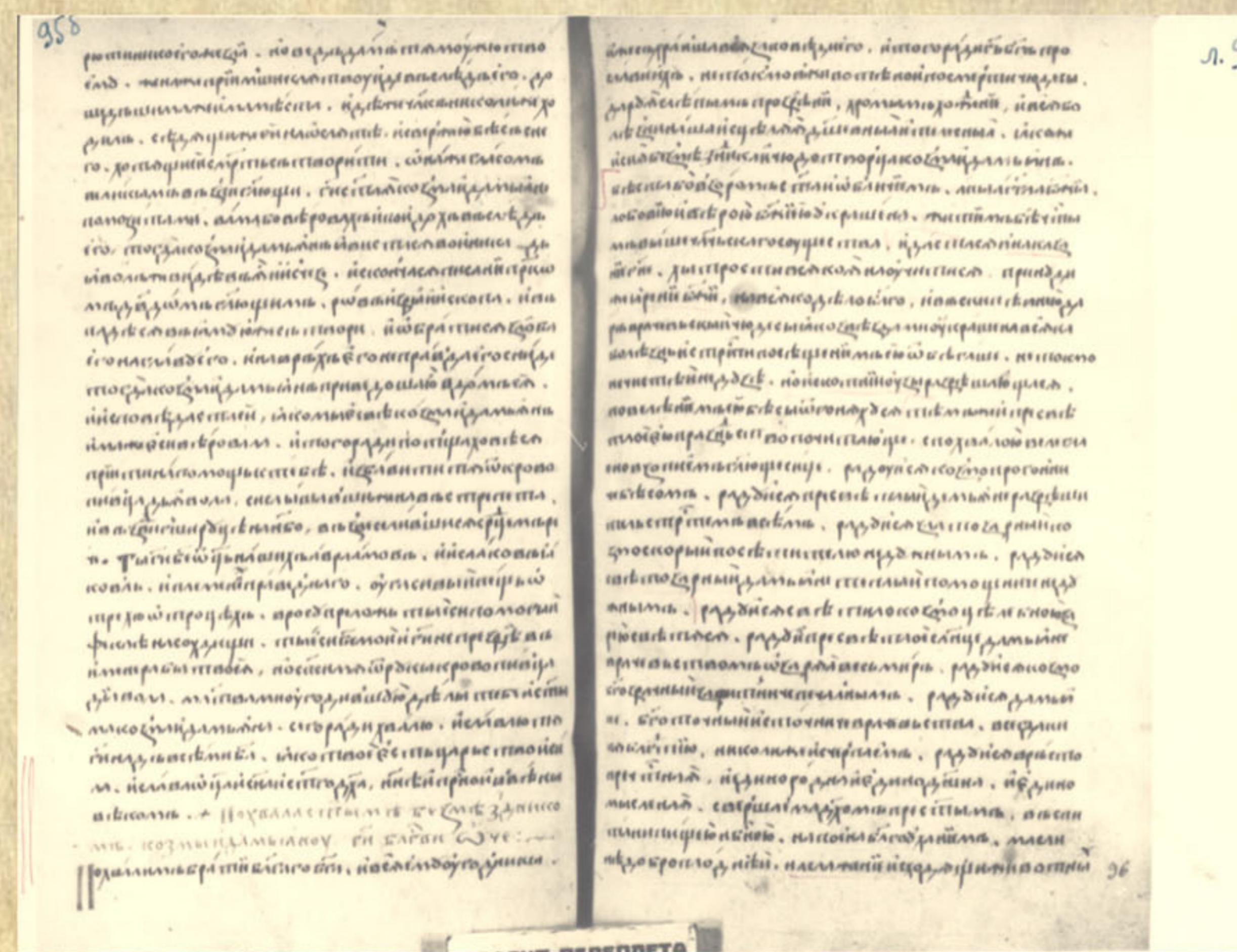
шептичо, и фасий. 1. да, душестича ѹозиширо
жисарадна зюисо, чонай боленкинишад ѿнчъ. 2. да
жаревы поуцили, и фасий. 3. да, душестича
еъзла зонкастиника - Цъ. 3. ѡ в сиахевшико
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
4. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
5. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
6. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
7. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
8. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
9. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
10. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
11. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
12. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
13. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
14. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
15. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
16. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
17. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
18. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
19. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.
20. да, жинкене ѹарене ѹисима, и ѹини
жизни и подагричите ѹоукни и хестиви.

Смята се, че св. Климент като последовател на св. братя е допринесъл за създаването на славянската азбука.

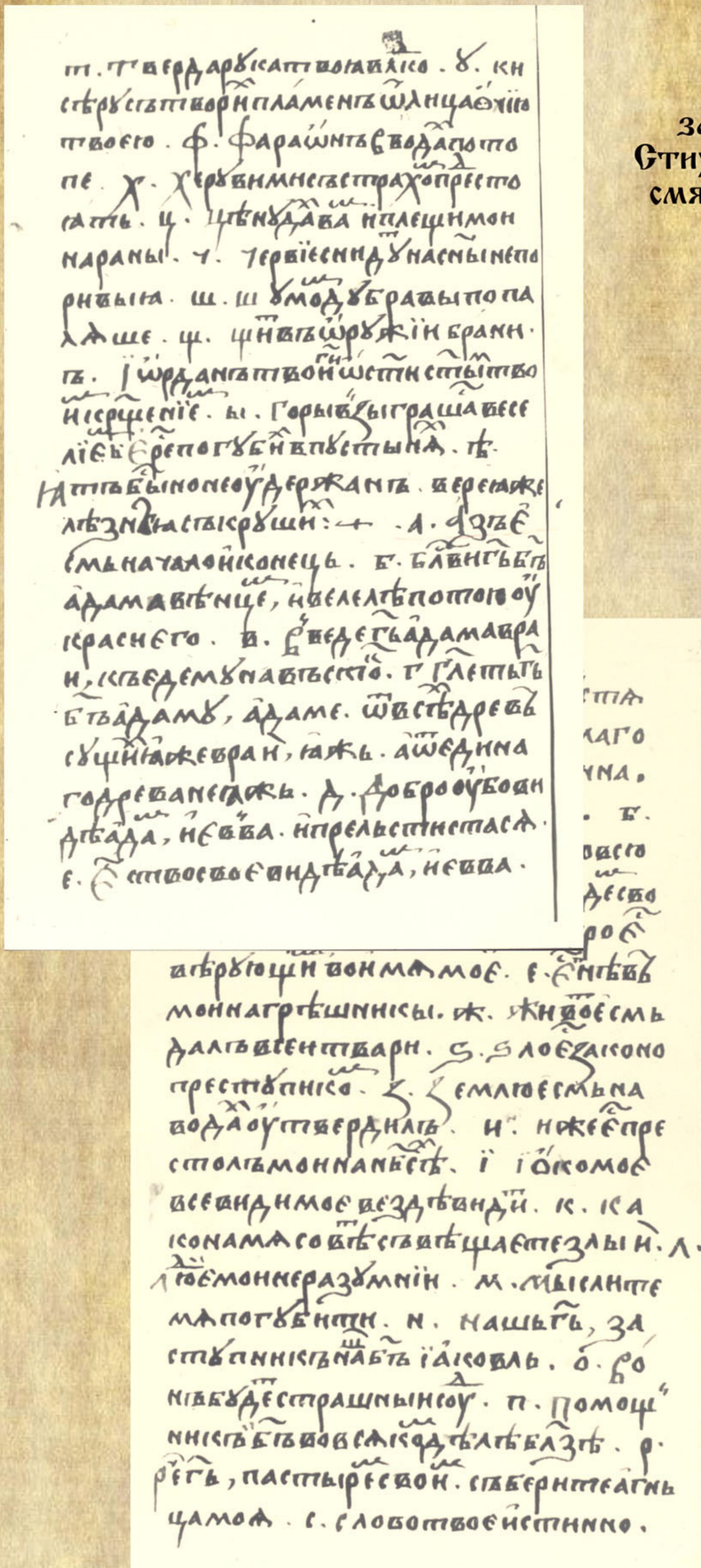
Част от глаголически и кирилски букви от Преславската църква.

Факсимилета от два преписа на Похвала за Козма и Дамян (Москва, ГБЛ, Румянцевский музей рък. № 434)

Еп. Константин Преславски

Епископ Константин Преславски (ср. IX - X) е поет, преводач, проповедник и един от първите български архиерей на Българската църква. Той се смята за пряк ученик на св. Методий. Представител е на Преславската книжовна школа и съставя първата поетична творба в старата българска литература - Азбучна молитва. Тя е предисловие на т. нар. Учително Евангелие, което се състои от 51 поучителни тълкувателни беседи на евангелски текстове.

Константин Преславски е основоположник на старобългарската химнична поезия. Едно забележително негово творение остава цикълът Стихове добри Константинови. Епископ Константин е смятан и за автор на стихотворението Проглас към Евангелието.

Глаголически и кирилски букви от надписите в Преславската църква

ПРИЛОЖНИЩЕ СЛУСКА
СУБОДА СЛУСКА ПРЕСЛАВСКА
ДОУМЕНИА СЛУСКА
ЗРАГУДУЧА СЛУСКА
МОГИЛСКА ПАНИСАТИ
ПАЛЕЧАЛА ПРЕСЛАВ
ПАПЕЧШИИ ДАСИ
САЛГАМАШЕХДОСЕ
ЩАПІСВЕЛА ВУГАШ
ДЕТУЮЧЕ ФАН ПАСР
НДАЛАТА ОУСТАГ-ВИ
ГЛАВА-ДО-ВЗПРОЩ
ЧМОРДИИ ПИЧАЛАНІСТ
ША-ПІССВІМАЛІПІ
СЛОВПЛІШІМІ
АДР
ЧАТІЕРДІСТІСВІ
НІЕ, АБЕШПРІСОС
ПАМЬЕЧІДАРІС
ЦІНЕУЛАНІСТІШЛО
ВАША-ІПРАХВОЕЧ
ЧИМ-НІТПОЖЕ
ОДДИСТАРДІШНОУЕ
МІММЕТІКІНІШІСА
ЧАГОТВОРІТЬ ПОДФЕСТЬ
ПОДСЛАСТЬКУ
ІСІМІТРІПІ, ІСІПІНІИАВІСЕСЛІВ
ІСІВІРІШІМІТРІНІИПЕРДІ-І ПИШИ

Факсимилета от Азбучна молитва от Йосифо-Болоколамския манастир № 186 и Троицки препис № 103 - Москва на епископ Константин Преславски

Презвитер Козма

Ал. Т. Балан - Беседите на презвитер Козма

Желостайного Козмы превитера
беседа на новоизвешчо арх. Богоимилу¹

стр. 486.
^{I Урок}
Всѧ убо заповѣди Господа нашего Іисуса Христа дивни суть и любы почитающиъ я; понеже спасенія ради нашего бѣдовани суть. Жиже ли и удалеліся отъ заповѣдей єго, и въ онь всѣда яко гадолюбивыи отець терпятъ злоба наша, и хотѣ никогоже пощадити, ио жадахъ всѣхъ насть вѣзвращає² къ себѣ, и спасенія; кажетъ и чити ови свѣтлыи евангелии, овѣ божественныи муджи, да не спаделъ въ ровѣ еретическыи: „Ведѣко бо чѣрхъ и хула, рече Господь, оставитсѧ теловѣкомъ; а иже на свѣтѣйшѣ Духъ илаголеть хулу, и не оставитсѧ ему ни въ сей вѣкѣ ни въ будущей“³. Се видиъ искони врагъ нашъ діаволъ не погиаетъ благихъ рода теловѣгѣскій; натѣнъ до

Должно бѣть, во ж-
вращенія", р.

¹ Мате. 12, 31-32.

¹ Бѣдни Козми прадѣлъ по рукописи арх. болгарской, бывшей головукою, въ библиотеки № 856, писанной не позже XV в.; въ трактѣ можно видѣти

всѣ особенности рукописи. Ред. *Козма бѣдни*.

отъ порваго Адама, доселъ не сстакетъ иша кого бы
свѣкнуть съ вѣре, да бы бѣла гасть была съ нимъ
въ мукажъ; и ови прельсти покланятыи кумиромъ⁴,
и вѣтами пишутъ ови братію убивати, другыи на любодѣйство и
рѣзаніи (юсы), капр. въ этомъ словѣ, ко
ко постомъ и ке
не суть тольни еретическыи, въвѣде прѣвое въ прѣв
име настя асунтии Слѧ б҃ожест., не твори ею раби
Отчуго, ко ахи акиела и ахи работна б҃огу, задѣль
Христеа илаголюща: „аще и Отчуга единъ есть“⁵;
Макодѣе въ Сивеліа, иже настя славити божество,
илагол, яко етъ тѣломъ Христомъ пострадалъ естъ
на крестѣ, и божество съмъ Троица; Макодѣи
же съмъ Духа худаше, тужина и твори От-
чуя и Сана, ане тогоже божество. Иже учения про-
клѣни свѣтлии отчи на соборѣ никейскѣи и
истребими отъ крестіанъ ахи плестьи изъ на-
шии, помощника ишу же въ б҃огомъ Константина
царя. Овѣма же и потоци разѣи ереси на иныхъ
избѣгахъ, ко не о съмъ Троицѣ, но о твари
стѣ лѣмъ, пуско-
сесть; бѣдѣ, бѣдѣ, бѣдѣ - лопѣ, пустословіе.

Бѣдити, бѣд-
Божіе: ови суще, и ови суще бѣддаху⁶; до усѧ
ти лѣмъ, пуско-
сесть; бѣдѣ, бѣдѣ, бѣдѣ - лопѣ, пустословіе.

М. Г. ПОПРУЖЕНКО

КОЗМА ПРЕСВИТЕРЪ БОЛГАРСКІЙ ПИСАТЕЛЬ X ВѢКА

ИЗДАНІЕ БОЛГАРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ
(БЪЛГАРСКИ СТАРИНИ КН. XII)

Пресвитера въ на-
съ подъ № 8 въ є
рукописи Волок
но буквой В; П.
ніи рукописи м-
Савиниа - Стор
1891.)¹ отмѣча-
опись и іеромон-
ії сея библіотеки І-
ховной академії²

Ѣчани о данной
же въ находящему
тера сообщеніемъ
нія ея.
изданіе³ Козмы Г
и неполный спис
но не имѣя въ 1905
годъ пополи
спользованнымъ.
а бумагѣ in 4° и
страницѣ и соде-

и Прѣстѣ -

КРИТИКА

М. Г. Попруженко. Козма
пісатель X вѣка. Изданіе Е
старини кн. XII, София, 1936 г.

Пресвитеръ Козма етъ-бел
златнія вѣкъ на болгарската кни-
гомиството, той, покрай прѣката
въ Болгария богоимилско учение, п-
брази съвременната нему болгари-
зъ, при които живѣе народъ
и културно-историческа мом-
това социално-религиозно движени-
е на този староболгарски пісатель,
тирикъ, и като прѣвъ пісатель-об-
седа съ сърдечна изповѣдь на траги
сънять народъ, който, следъ ка-
физическихъ енергии и културна м-
въремъ изпада въ положение да и

Бидейки пісатель съ живъ:
българския животъ, Козма търси
вата и нарада до този историчес-
и злотворната богоимилска пропаганда
българския духовенъ и политиче-
съвременния прагматизъ въ ист-
житвникъ се замѣти за обясни усъ
нравственіе и обществени недж-
жавенъ и църковенъ строй, като б.
за единствено на народъ социалъ.

Не ще и дума, че при това
Козма за българската обществен
живъ интересъ у всички издрави
чава културно-историческите усло-
вия, за да съмъ въ старо време, не може въ никой случай да отмине блѣ-
скаво написанія трактатъ на Козма. За оня, който изучава теогонията,

догматиката и социално-политическая реформизъмъ на богоимилите, Бесе-
да на Козма ще си остане за винаги изходна точка на изследване.

За Беседата, въ връзка съ културната история на България презъ

X в., се явиха ценни изучаванія отъ иѣзопіціа наши истории и литерарни

историци (проф. В. Златарски, Ю. Трифоновъ, д-ръ В. С. С. Киселковъ, Минко Геновъ, Ив. Кеповъ, Цв. Минковъ и др.).

Но най-огромниятъ трудъ върху Козма и неговата Беседа е, безспорно, ма-

21

Козма Пресвітеръ и новгородские еретики XV вѣка

(Къ вопросу о болгарскихъ литературныхъ произведенияхъ древнейшей эпохи на русской почве)

Нонгородский архіепископъ Геннадій вскорѣ по прибытии въ Новгородъ (и въ концѣ 1484 года) долженъ былъ вступить въ борьбу съ новоизвѣвшейся здесь ересью.

Послѣдователи этой ереси отвергали христіанское учение о Св. Троицѣ и о божествѣ Иисуса Христа, іерархіо, таинства, обрядность и проч. На долю архіепископа Геннадія выпала тяжкая обязанность обличенія еретиковъ, иихъ взаимнѣнія, а также и забота о выясненіи сущности ихъ ученія для успѣшнаго прекращенія его распространенія въ народѣ.

Цѣлый рядъ лѣтъ ушелъ у архіепископа Геннадія на работу въ этомъ направлении, — работу особенно трудную потому, что ему противодѣйствовали многие представители московскихъ гражданскихъ и духовныхъ властей. Архіепископъ Геннадій считалъ необходимымъ предать еретиковъ соборному отлученію и наставлять на созывѣ для этого особыхъ собора. Съ просьбами о созывѣ этого собора онъ настойчиво обращался въ Москву, где однако, по его словамъ, — „положили то дѣло на за чѣто“.

Какъ известно, старанія архіепископа Геннадія увѣличились однако въ концѣ концовъ успехомъ, и въ октябрѣ 1490 года въ Москвѣ состоялся соборъ, на которомъ и было разѣльдано дѣло о новгородскихъ еретикахъ. На соборѣ этомъ въ основу сужденія объ ученіи еретиковъ было положено посланіе архіепископа Геннадія, который излагалъ подробнѣ и обстоятельно то, чѣмъ учили еретики.¹

Несомнѣнно нужно считать, что архіепископъ Геннадій стремилъся понять ученіе еретиковъ, съ которымъ ему пришлось бороться, а также готовился къ обоснованному выступленію противъ нихъ съ самыхъ первыхъ моментовъ своего прибытія въ Новгородъ.

Такого рода допущеніе въ полной мѣрѣ подтверждается тѣмъ посланіемъ, которое архіеп. Геннадій въ февралѣ 1489 года, т. е. ранѣше,

¹ Деятельность архіеп. Геннадія въ Новгородѣ наложена въ статьѣ А. Кремлевского въ т. IV „Православнаго богословскаго энциклопедіи“ (Петроградъ 1903); здесь (ст. 204-205) указанъ и литература обр. архіеп. Геннадія. Весьма обстоятельно обр. архіеп. Геннадія у Е. Годуновскаго „Исторія русской церкви“ т. II, ч. I, стр. 549-607, въ отдалѣніи отъ митрополитѣ Геронтия.

Сборникъ Миллентъ 1933

Л. 233 об. Книга читкѣ тѣлъ числа.
Л. 309 а Книга пътлѣй къ третьи закѣ.

¹ Изд. Общ. любит. др. письменности ХСВІІІ. Сообщилъ архим. предавѣствиемъ и указателемъ Н. Барсукова.

² Гером. Госифъ эту рукопись отмѣчаетъ подъ № 5(8).

³ „Св. Козмы Пресвітера Слово на естаки и поученіе отъ божескаго сообщеніе М. Г. Попруженко. СПбругъ 1907 г. Изд. общ. люб. др.

Част отъ трудовете на М. Попруженко за Презвитер Козма

Отбелязване на празника 24 май през годините от Българска академия на науките

Отбелязване на 24 май през 1955 г.

Участие на БАН в празника на народната просвета, 1954 г.

Честване на 24 май през 1955 г.

Тържествено събрание за 24 май, БАН
2005 г.

Научен архив на Българска академия на науките представя изложба за 24 май - Средновековни славянски ръкописи и славянски ръкописи, 2005 г.